

Asia: VN/2801/2026

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi jätelain ja harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Laki jätelain muuttamisesta & säännöskohtaiset perustelut

15 §. Jätteiden lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuus

Jätteen syntypaikalla tapahtuvan lajittelun merkityksen korostamiseksi pykälän otsikkoon esitetään lisättäväksi lajittelu erilliskeräyksen rinnalle.

Suomen Biokierto ja Biokaasu ry (SBB) pitää Lajittelu-vaatimusta hyvänä lisänä varmistamaan laadukkaampi syntypaikkalajittelu. Pidämme tärkeänä myös sitä, että termi ”lajittelu” on pykälätasolla ja perusteluissa selvä lajittelun ja lajittelupaikan käsitteiden käyttöön suhteessa keräys-termiin. Jätteiden lajittelua voi tapahtua kiinteistössä useassa paikassa ja usean eri toimijan toteuttajana esimerkiksi kotitalouksien keittiöt, toimistorakennuksen eri kerrosten taukokuoneet, tuotantolaitoksen eri konelinjat. Terminologian on oltava johdonmukaista, jotta pykälän soveltaminen on selkeää sekä viranomaisille että toiminnanharjoittajille.

Jätteiden erilläänpitovelvoite

”Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ensinnäkin yleisestä velvollisuudesta kerätä lajiltaan ja laadultaan erilaiset jätteet toisistaan erillään etusijajärjestyksen toteuttamiseksi ja jätteestä terveydelle tai ympäristölle aiheutuvan vaaran tai haitan ehkäisemiseksi. Lajiltaan ja laadultaan erilaiset jätteet olisi niiden erillään keräämisen jälkeen pidettävä toisistaan erillään. Lajiltaan tai laadultaan erilaisten jätteiden, jotka on lajiteltu, sekoittaminen keskenään esimerkiksi jätteen keräyksen ja kuljetuksen aikana on omiaan vaikeuttamaan jätteen hyödyntämistä sekä vähentämään yleistä lajittelumotivaatiota. Kielto sekoittaa erillään kerättyjä jätteitä ei estäisi sitä, että jätteen myöhemmässä käsittelyssä eri jätelajeja esimerkiksi käsittelylaitoksella yhdistetään, jos se on tarpeen etusijajärjestyksen toteuttamiseksi tai jätteen asianmukaisen käsittelyn järjestämiseksi, eikä esimerkiksi heikennä hyödyntämisessä syntyvän lopputuotteen laatua.”

SBB pitää erittäin tärkeänä perusteluissa olevaa kirjausta, jonka mukaan erikseen kerätyt ja kuljetut jätelajit voidaan käsittelylaitoksella yhdistää. Tämä on tärkeää erilliskerätyn biojätteen kustannustehokkaan kierrätyksen varmistamiseksi. Biojätettä käsittelevillä laitoksilla käsitellään tyypillisesti myös muita jätelajeja, kuten teollisuuden orgaanisia jätteitä ja puhdistamolietteitä.

Esitetty lakimuutos ei saa johtaa ennenaikaisesti tulkintaan, jonka mukaan erilliskerättyä biojätettä ei saa kerätä yhdessä pakkauksellisen biojätteen kanssa. Osa kierrätyslaitoksista on tehnyt merkittäviä investointeja pakkausmateriaalien keskitettyyn poistoon liittyen ja aiheeseen liittyen on käynnissä kehityshankkeita (mm. Laadukas Biokierrätys-hanke).

Mahdollisimman korkealaatuinen kierrätys

” Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 momentti, jossa säädettäisiin velvollisuudesta toimittaa erilliskerätty jäte käsittelyyn, jossa mahdollisimman suuri osa siitä valmistellaan mahdollisimman korkealaatuiseen uudelleenkäyttöön tai kierrätykseen.”

SBB haluaa huomauttaa, että ”mahdollisimman korkealaatuiselle uudelleenkäytölle tai kierrätykselle” -termi on epäselvä ja tulkinnanvarainen, koska sille ei ole annettu laissa tai asetuksessa määritelmää. Tunnistamme, että määritelmän laatiminen on tässä vaiheessa vaikeaa, mikä johtuu eri jätteiden ja kierrätystoimenpiteiden tapauskohtaisuudesta ja siitä, ettei sille anneta jätedirektiivissä määritelmää. SBB esittää, että perusteluissa tulisi ”mahdollisimman korkealaatuiselle uudelleenkäytölle tai kierrätykselle” -termin soveltamista avata, kuten on tehty 15 c pykälän perusteluissa (”Säännöksessä tarkoitettua kierrätyskelpoista jätettä olisi jäte, joka soveltuu kierrätykseen ja joka on etusijajärjestyksen taikka muiden säännösten tai määräysten mukaisesti kierrätettävä. Käytännössä jätteen kierrätyskelpoisuus riippuu monista tapauskohtaisista seikoista ja kehittyy ajan myötä. Kierrätyskelpoisuuteen voivat vaikuttaa muun muassa jätteen laji ja laatu, epäpuhtaudet ja haitta-aineet, tuotteen rakenne, väri, keräys, käytettävissä olevat kierrätysteknologiat sekä markkinoiden kysyntä kierrätysmateriaalille. Se, mikä jäte on kierrätyskelpoista, olisi määritettävä tapauskohtaisesti ottaen huomioon jätelain 8 §:n 1 momentissa säädetty etusijajärjestys. Vastaavalla tavalla olisi arvioitava sitä, mikä jäte soveltuu uudelleenkäytön valmisteluun. Erityisesti purkutoiminnassa syntyvä jäte voi sen sisältämien haitta-aineiden tai siitä valmistetun kierrätysmateriaalin puuttuvan kysynnän vuoksi olla joissain tapauksissa kierrätyskelvotonta. ”)

15 c §. Kielto kerätä kierrätyskelpoista tai uudelleenkäytön valmisteluun soveltuvaa jätettä energijätteenä

Pykälä on uusi, ja sen 1 momentissa säädettäisiin kiellosta kerätä kierrätyskelpoista tai uudelleenkäyttöön valmisteluun soveltuvaa jätettä energiajätteenä.

SBB kannattaa esitystä, sillä se yhtenäistää ja selkeyttää jätteiden lajitteluelvoitteita valtakunnallisesti.

21 a §. Kiinteistön haltijan tiedonjakovelvollisuus

Uuden pykälän mukaan kiinteistön haltijan olisi osaltaan huolehdittava siitä, että jätteen keräyspaikan lajitteluohjeistus on ajantasainen ja että keräyspaikan käyttäjillä, kuten asukkailla ja liikehuoneistojen henkilöstöllä, on ajantasainen tieto jätteen lajittelu- ja keräysjärjestelyistä kiinteistöllä sekä lajittelun vaikutuksesta jätehuollon kustannuksiin.

SBB kannattaa esitystä, sillä se yhtenäistää ja selkeyttää jätteiden lajitteluelvoitteita valtakunnallisesti.

21 b §. Jätehuoltopalveluiden laatuvaatimukset ja palveluita tarjoavan neuvontavelvollisuus

Ehdotetun uuden pykälän mukaan jätehuollon palveluita tarjoava yritys tai yhteisö ei saisi tarjota voimassa olevien säännösten ja määräysten vastaisia jätehuoltopalveluita. Lisäksi pykälässä säädettäisiin tällaisiin palveluihin sisällytettävästä neuvonnasta. Pykälän tarkoituksena olisi osaltaan parantaa jätteiden syntypaikkalajittelua ja tukea 15 §:ssä ehdotetun lajittelu- ja erilliskeräysvelvollisuuden tehokasta toimeenpanoa.

SBB kannattaa esitystä, sillä se yhtenäistää ja selkeyttää jätteiden lajitteluelvoitteita valtakunnallisesti.

22 §. Valtion viranomaiset

-

57 §. Tuotteen jakelijan tiedottamisvelvollisuus

-

93 §. Jäteneuvonta ja -tiedotus

Jätelain 93 §:ään ehdotettujen muutosten myötä kunnan olisi neuvonnassa ja tiedotuksessa kiinnitettävä erityistä huomiota myös uudelleenkäytön edistämiseen ja biojätteen erilliskeräyksen

lisäämiseen, kun nykyisin vastaavassa säännöksessä viitataan vain elintarvikejätteen määrän vähentämiseen.

SBB kannattaa esitystä, että biojätteen neuvonta ja tiedotusvelvollisuuksia tarkennetaan jätelainsäädännössä.

100 §. Ilmoitus keräystoiminnasta jätehuoltorekisteriin

-

121 §. Velvollisuus laatia siirtoasiakirja

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan muutosta, jonka tarkoituksena on vähentää siirtoasiakirjavelvollisuuden aiheuttamaa hallinnollista taakkaa.

Kannatamme esitystä, että hallinnollista taakkaa kevennetään siirtoasiakirjojen osalta. Biologisten jätteiden kierrätyksen yhteydessä siirtoasiakirjoja ei tarvita, hyvä niin. Peräänkuulutamme kuitenkin myös muita hallinnollisen taakan keventämistoimia jätteen ja kierrätystuotteiden (esim. jättepohjainen maanparannusaine) kuljetukseen liittyen. Nyt jätelain 94 § (Hakemus toiminnan hyväksymiseksi jätehuoltorekisteriin) edellyttää jätehuoltorekisteröintiä myös lannan ja vastaavien syötteiden sekä lopputuotteiden (esim. mädätteenestä tehty maanparannusaine) kuljetuksiin, mikä lisää hallinnollista taakkaa erityisesti maataloussyötteitä jalostavien biokaasulaitosten yhteydessä. Osan kuljetuksista voi hoitaa myös maatila, jolle jätehuoltorekisteriin rekisteröityminen on vieras asia ja nähdäksemme tarpeeton hallinnollinen velvoite. Ylipäättään tuotteistettujen jätteiden kohdalla (lannoitelainsäädännön mukaisesti markkinoille saatetut lannoitevalmisteet) ei tulisi soveltaa mitään jätteiden kuljetuksiin liittyviä jätelainsäädännön velvoitteita. Tunnistamme, että kierrätyslannoitteiden hallinnollisen taakan keventäminen liittyy kiinteästi jätteiden tuotteistamiseen, joka on tällä hetkellä erittäin epäselvä. Tuotteistamisen tulee olla selkeä ja hallinnollisesti kevyt, mikä tulee olla ohjenuora kierrätyslannoitteiden EEJ-menettelyä kehitettäessä. Pidämme äärimmäisen tärkeänä, että pikaisesti käynnistetään virallinen säädöshankevalmistelu, jossa selkeytetään kierrätyslannoitteiden tuotteistamista.

122 §. Tiedonsaantioikeus

-

124 §. Tarkastukset ja valvontasuunnitelmat

Pykälään tehtäisiin kaksi muutosta, joiden tarkoituksena on tehostaa hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnassa syntyvää jätettä koskevien erilliskeräysvelvollisuuksien valvontaa ja siten parantaa lajittelutehokkuutta sekä edistää jätteen kierrätystä ja uudelleenikäytön valmistelua.

SBB kannattaa esitystä, sillä se parantaa arviomme mukaan jätteiden lajitteluaktiivisuutta hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnan kiinteistöillä.

Voimaantulosäännös

-

Laki harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta & säännöskohtaiset perustelut

6 §. Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus

-

Muuta huomioitavaa

Mahdolliset muut huomiot hallituksen esitysluonnokseen

Biojätteen kierrätystä tulee edistää

Biojätteiden kierrätys ei ole kasvanut Suomessa merkittävästi viime vuosina. Täten kannatamme sitä, että Suomessa otetaan käyttöön uusia toimenpiteitä biokierrätyksen lisäämiseksi. Kotitalouksien sekalaisesta yhdyskuntajätteestä keskimäärin noin 29 % oli biojätettä vuonna 2024.

Hukkalämmön alkuperätakuu

Suhtaudumme kriittisesti esitykseen energian alkuperätakuista annetun lain muuttamiseksi jätteenpolttolaitosten hukkalämmön osalta. Esityksen mukaan kierrätyskelvottoman jätteen käsittelystä syntyvä kaikki lämpö voidaan tulkita hukkalämmöksi, jolle voidaan myöntää uusiutuvan energian alkuperätakuut. Nykylainsäädännön mukaan uusiutuvan energian alkuperätakuut on mahdollista saada ainoastaan sille osuudelle jätteenpoltossa, joka on orgaanista jätettä.

SBB:n näkemyksen mukaan uusiutuvan energian alkuperätakuut tuovat lisätuloja jätteenpolttolaitokselle, jolloin ne lisäävät taloudellisia kannustimia jätteenpoltolle. Alkuperätakuulakimuutosesitys vahvistaa tätä entisestään. Vastaavasti lakimuutos voi heikentää kannustimia biojätteen erilliskeräykselle, mikä voi vastaavasti heikentää edellytyksiä kierrättää biojätteet biokaasuksi, joka kiistatta on uusiutuvaa energiaa.

Kuten perustelumuiotiossa todetaan, niin alkuperätakuulakiin ehdotettu muutos voi lisätä joidenkin kierrätyskelpoisten jätteiden kierrätystä, mutta ainoastaan, jos vaaditut erotteluinvestoinnit toteutetaan ja ne osoitetaan toimivat riittävän tehokkaasti. Nyt kuitenkin alkuperätakuulain muutoksessa ei anneta tarkempia vaatimuksia erottelutehokkuudelle, jolloin on arviomme mukaan epätodennäköistä, että alkuperätakuulain muutos edistäisi materiaalien kierrätystä kovinkaan paljon. Arviomme mukaan alkuperätakuulain muutos ei lisää biojätteen kierrätystä, esimerkiksi silloin, jos muutos osaltaan pitää sekajättemaksutasot suhteellisesti alhaisempina kuin biojätteen kierrätysmaksut.

SBB:n arvion mukaan nyt ei ole kansallista velvoitetta eikä työkalujakaan osoittaa, että sekajätteen lajittelujärjestelmät olisivat käytössä. Suomi ei ole sisällyttänyt kestävyyslakiin RED III -direktiivin 29 artiklan 1 kohdan 2 alakohdan mukaista velvoitetta käyttää sekajätteen lajittelujärjestelmiä, joiden tarkoituksena on poistaa sekajätteestä fossiiliset materiaalit. Direktiivin mukaan jäsenvaltiot voivat täytäntöönpanon yhteydessä harkita, sisällyttävätkö kyseisen vaatimuksen osaksi kestävyuden osoittamista. RED III kansallisen toimeenpanon yhteydessä päätettiin, ettei kansalliseen lakiin sisällytetä tätä velvoitetta. Kestävyyslakityöryhmän loppuraportissa todetaan, että ”Suomessa ei ole käytössä sekalaisen jätteen lajittelujärjestelmiä. Jättedirektiivi on täytäntöön pantu Suomessa lähinnä erilliskeräysvelvoitteiden kautta, jossa lajittelu tapahtuu jätteen syntypaikalla.” (<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/cae6857f-7a6e-4077-a4cc-cd9ded9654c4/content>).

Mikäli hukkalämmön alkuperätakuiden myöntöehtoja muutetaan alkuperätakuulain muutosesityksen mukaisesti, niin tällöin on välttämätöntä päivittää kestävyyslakia sekä lisäksi säännöllisesti seurattava ja arvioitava, miten sekajätteen polttomäärät ja erilliskerättyjen jätteiden kierrätysmäärät kehittyvät sekä tarvittaessa osoittaa lisätoimia erilliskeräyksen lisäämiseksi ja vastaavasti jätteenpolton hillitsemiseksi.

Tuotteiden merkinnät ja tiedottaminen

Kiertotalouslakityöryhmän loppuraportissa esitetään muutoksia tuotteen merkinnöille ja tiedottamiselle (kts. 17 § Tuotteen merkinnät ja tiedottaminen; vrt. jätelain 9 § momentti 2). Viimeistään kansallisen pakkauslainsäädännön päivityksen yhteydessä syksyllä 2026 tulisi myös jätelakia tältä osin päivittää, jotta jätelaki saadaan ajan tasalle EU-pakkausasetuksen kanssa. SBB pitää tärkeänä, että tuote- ja pakkausmerkinnöissä kiinnitetään erityishuomioita pakkauksissa ja tuotteissa olevien ”biohajoavuus-”, ”kompostoitavuus-” ja ”kotikompostoitavuus-” termien käytön kanssa. EU-pakkausasetuksen mukaan kompostoituvat pakkaukset, joita voivat olla esim. hedelmätarrat, etiketit, teepussit, kahvikapselit sekä kantokassit, voidaan lajitella biojätteen kanssa kerättäväksi.

Violainen-Hynnä Anna
Suomen Biokierto ja Biokaasu ry